

A klímaváltozás és hatásai az egyik legjelentősebb kihívást jelentik a jövő generációi számára. A GVI szeptemberi rövid kutatásában, mely a hazai és nemzetközi irodalom tükrében vizsgálta a klímaváltozás szerteágazó hatásait, az általános hatásokon túl a magyar gazdaságot várhatóan érintő következmények bemutatására összpontosít. Az emberi tevékenység – az üvegházhatású gázok kibocsátása által – jelentős szerepet játszik a klímaváltozásban. Az éghajlatváltozás okozta káros hatások kiküszöbölése érdekében kétféle stratégiát követhetünk: alapvetően az alkalmazkodást középpontba állítót (alkalmazkodási stratégia), vagy a klímaváltozás hatásait enyhíteni szándékozó lépésekre alapozót (enyhítő stratégia). A következő sorokban a hazai és nemzetközi irodalom felhasználásával készült elemzés főbb megállapításai olvashatóak.

Az elmúlt évtizedekben világszerte évről-évre egyre több kutatót foglalkoztatott a globális klímaváltozás jelensége és a hatására létrejövő jelenségek széles köre. Az ezzel kapcsolatos kutatások egyre több diszciplínára terjedtek ki, egyre teljesebb és pontosabb a jelenségkörrel megszerzhető tudásanyag. A természettudományon belül jól kidolgozott és részletesen vizsgált kérdéskör társadalmi és közgazdasági hatásainak felmérése és modellezése azonban nem annyira régi keletű: az utóbbi tíz évben került előtérbe e hatások számbavétele és elemzése. A klímaváltozás magyar gazdaságra gyakorolt várható hatásainak vizsgálata is viszonylag új területnek számít.

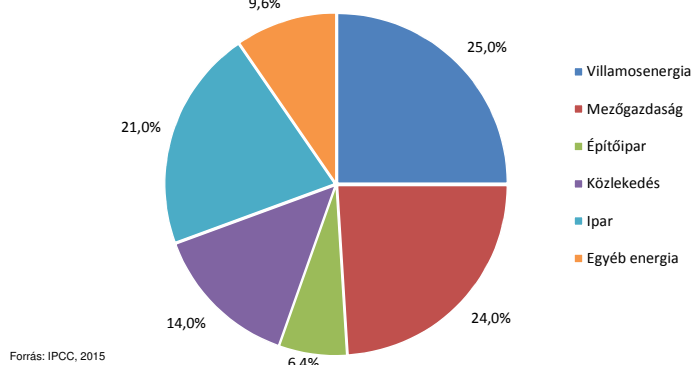
A tudományos érdeklődésen túl az utóbbi évtizedben azonban egyre erősödik az állampolgárokban is az az igény, hogy a laikusok számára is befogadható, feldolgozható, mégis alapos, áttekintést kaphassunk a globális felmelegedésről a tudomány által már feltárt ismeretekről. Ezen igény egyik forrása, hogy gyakrabban és egyre nyilvánvalóbban tapasztaljuk a klímaváltozás hatásait (szélsőséges időjárási események, árvizek, hőhullámok, stb.) Másrészt a nemzetközi egyezmények hatására világszerte a lokális (regionális, állami, önkormányzati) politikákban is egyre nagyobb szerepet kap ez a kérdés. Harmadrészt a vállalkozások, az üzleti szektor is inkább olyan kérdésként tekint a globális felmelegedésre, amivel az üzleti döntések meghozatalakor is tervezni kell.

A klímaváltozás elsődleges természeti hatása az átlaghőmérséklet növekedése. Magyarországon 2050-ig az átlaghőmérséklet 0,5-3 celsius fokos növekedése várható. A fagyos napok száma 12-15 nappal alacsonyabb lesz, a hőségriadó szintjét elérő napok száma viszont akár 14 nappal is több lehet a XX. század második feléhez képest.

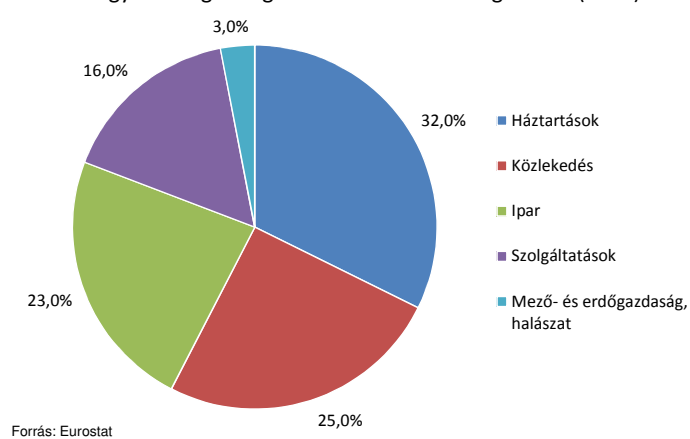
Az éghajlat megváltozása Magyarországon is a gazdasági élet számos területén okoz változást. A makro szinten érvényesülő hatások között az alábbiakat szokták kiemelni: épületek és az infrastruktúra károsodása (i); a termelékenység csökkenése (ii); migráció erősödése és biztonsági kockázatok növekedése (iii); az ellenlépések költségei (iv).

A mezőgazdaság a klímaváltozás hatásainak egyik leginkább kitett, legérzékenyebb szektor. Magyarországon a fajok megfelelő kiválasztásával és egyéb adaptációs lépések

Az üvegházhatású gázok közvetlen kibocsátásának megoszlása gazdasági szektorok szerint a világban (2010)

Magyarország energiafelhasználásának megoszlása (2013)

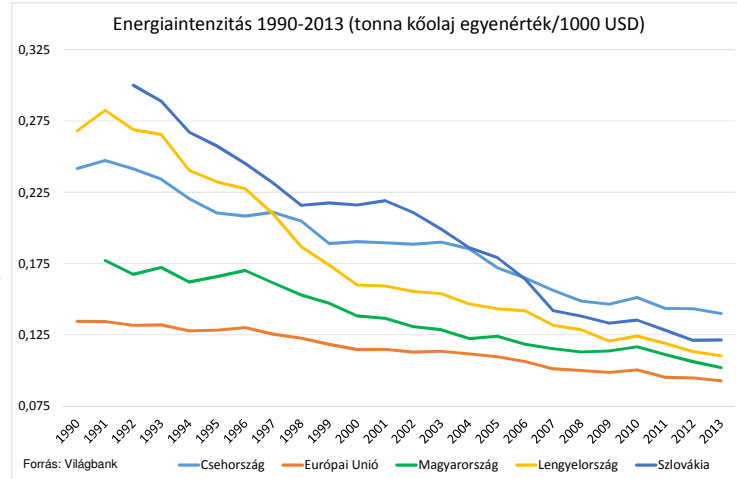
megettélével (pl. öntözőrendszerek kiépítésével) a klímaváltozás akár kedvezően is hathat a mezőgazdasági termelésre.

Magyarország iparának energiaigényessége alacsonyabb a régió országainál, de meghaladja az Európai Unió tagállamainak átlagát. Az ipar energiaigényessége közép- és hosszú távon csökkenő tendenciát mutat. A klímaváltozás miatt várhatóan erősödnek a légkondicionáló berendezéseket, szigetelést és napelemet gyártó, valamint egyéb alternatív energiaforrásokat kiaknázó iparágak.

A következő évtizedekben a megújuló energiaforrásokra való áttérés határozza meg az energiaipari trendeket. A felhasználási oldalon ez leginkább a hőtermelést és a közlekedést érinti, termelési oldalon pedig a szél- és a napenergia hasznosításában számíthatunk nagymértékű fejlődésre. Magyarországon a meglévő szélerőművi kapacitás növekedése és a napfényes órák számának növekedésével és a napenergia előállítás költségeinek csökkenésével a napenergia hasznosítás gyors előtörése várható.

Az EU energetikai célkitűzéseinek és javaslatainak végrehajtása hazánkban komoly energiahatékonysági előrelépést és évi 1,5%-os energia-megtakarítást eredményez, valamint az 1990-es szinthez képest 2030-ra az üvegházhatású gázok kibocsátásának 40%-os csökkenését. A világban az energiatermelés szintén a megújuló energiaforrások felé fog elmozdulni. Jelentős fejlődés várható a szél- és a napenergia hasznosításában. Ezeknél kisebb léptékű növekedés várható a bio-, a víz- és a geotermikus energia vonatkozásában.

A klímaváltozáshoz kötődő migrációt idézhet elő a lakott területek elsivatagosodása, az ivóvíz hiány, az egyre gyakoribbá váló természeti katasztrófáknak való kitettség, valamint a tengerszint emelkedése. A klímaváltozással, a vízhiánnyal is összefüggő migráció a jövőben Magyarországot is érinti.

Makrogazdasági tendenciák: A csökkenő kőolajárak szerteágazó hatásai

2014 júniusára világszintű túlermelés alakult ki a kőolaj piacán, aminek hatására csökkenni kezdtek az olajárak. Az OPEC nem fogta vissza a termelését az áresés mérséklése érdekében, hanem a rivális amerikai palatermelők kiszorítására törekedett. 2014 nyarához képest kb. 60%-ot esett a nyersolaj világpiaci ára. Ennek következményeként az egyesült államokbeli olajtermelő kapacitás 2014. december és 2015. június között ugyancsak 60%-ot csökkent. Az alacsony olajárak negatív hatással vannak Szaúd-Arábia, Kanada, Oroszország, Venezuela és más nagy olajtermelő országok gazdaságára is. A hatás Magyarországon is érződik: júliusban megtört az inflációs ráta növekvő tendenciája, és a mutató az előrejelzésekkel ellentétben augusztusban megint 0 körül alakult.

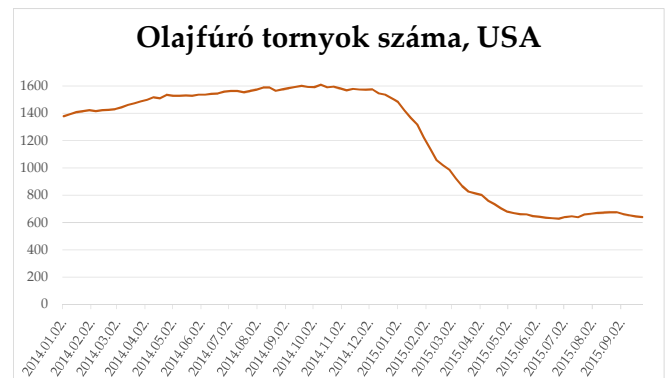
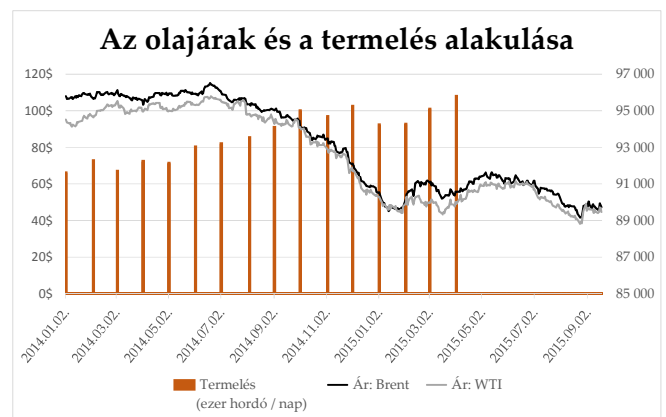
2014 júniusában erős csökkenő tendencia kezdődött a kőolajárakban. Az akkori 110 dollár/hordó körüli szintről év végére kevesebb mint felére, 50 dollár/hordó alá zuhant a fekete arany ára. 2015 elején hasonlóan gyors növekedés kezdődött, ez azonban nem maradt tartós: visszaesést, majd újabb emelkedést követően (amely 65 dollár/hordó körül tetőzött) augusztus végén újból mélypontra, 40 dollár/hordó körül volt az olaj világpiaci ára.

Az árcsökkenést a megnövekedett kínálat váltotta ki. Magas olajárak mellett megérte kiaknázni az észak-amerikai palaolajat, a többlet nagy része innen származott. Éppen ezért azonban az OPEC 2014 őszén úgy döntött, hogy nem fogja vissza a termelését az árzuhanás megállítására érdekében, sőt még fokozta is a kibocsátását, hogy kiszorítsa a piacról új riválisait.

Sokáig úgy tűnt, hogy a palatermelők bírják a versenyt, 2014 végén azonban csökkenni kezdett az egyesült államokbeli olajkitermelő kapacitás. 2015 májusában, amikor az olaj ára megint felfelé ívelt, javult a hangulat, az olajcégek termelésük növelését jelentették be. A hordónkénti 50 dollár alatti ár hatására azonban a nem konvencionális termelők ismét kezdik visszafogni a kapacitásukat. A helyzetet súlyosbítja a kínai gazdaság gyengélkedése, aminek hatására Kína olajimportja folyamatosan csökken.

Az alacsony árak nem csak a palaolaj-termelőkre vannak negatív hatással, hanem a főbb olajtermelő országok egész gazdaságára. Szaúd-Arábiában 140 milliárd dollárba rúghat az éves költségvetési hiány, Kanadában 2015 első felében csökkent a GDP. A megzuhanó olajárak nehéz helyzetbe hozzák az olajtermelésre nagyban támaszkodó Venezuelát, Líbiát, Oroszországot, Katart és Irakot is.

A nyersolaj alacsony ára Magyarországra a szintén alacsony üzemanyagárakon, illetve az egyre olcsóbb importon keresztül gyakorol hatást. A KSH jelentése szerint 2015 augusztusban az előző év azonos időszakához képest nem változtak a fogyasztói árak. Az infláció év eleje óta tartó növekedése a nyáron megtört – éppen akkor, amikor az olaj ára ismét csökkenni kezdett. A maginfláció ugyan 1% felett van, de a tavalynál alacsonyabb üzemanyagárak ezt ellensúlyozzák.

Londoni elemzők szerint a gyengülő olajárak a magyar infláció hosszabb távú növekedését is visszavetik. Ennek oka, hogy a magyar inflációs kosárban jelentős, 8,3%-os súllyal vannak jelen az üzemanyagok. Emiatt az újabb becslések valószínűtlennek tartják, hogy a Magyar Nemzeti Bank szigorítsa a monetáris politikán 2016-ban. Ugyanakkor az alapkamat további csökkentése sem várható.

Az olajárak mélyrepülése és a bizonytalan tőzsdei hangulat a Mol Nyrt. kilátásaira is rányomja a bélyegét. Miután a vállalat kurdisztáni kutatásai nem hozták meg a várt eredményt, szeptemberben bejelentették, hogy nem indítanak olyan beruházásokat, amik nem térülnek meg a jelenlegi és a közép-távra előre jelzett környezetben. Azóta egy újabb, derűlátóbb bejelentés is napvilágot látott, mely szerint a Mol újabb kőolaj- és földgázlelőhelyekre bukkant Pakisztánban.

Forrás: inflation.eu, GVI

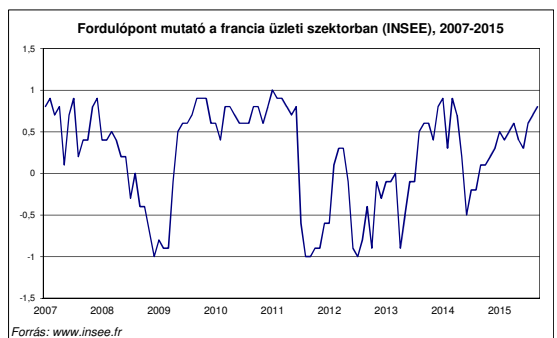
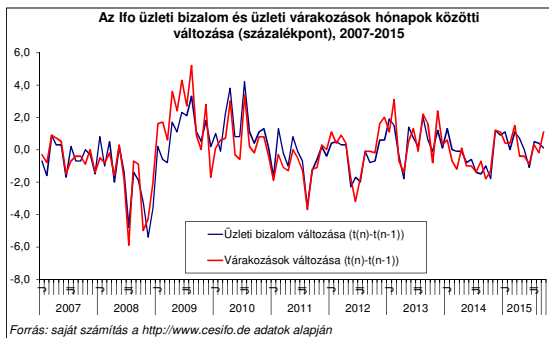
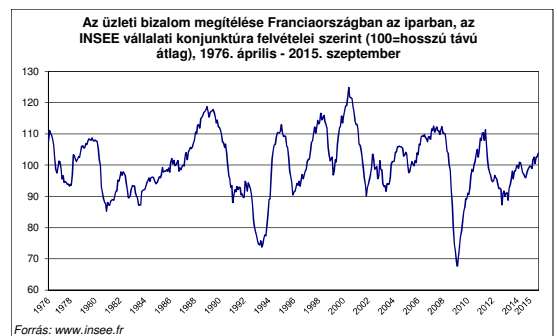
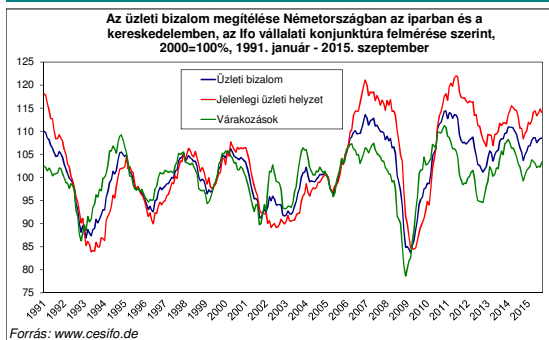
Nemzetközi tendenciák

A müncheni Ifo gazdaságkutató intézet német iparra és kereskedelemre vonatkozó bizalmi indexe 2015 szeptemberében 108,5 pontra nőtt a 2015. augusztusi 108,4 pontról. Az üzleti környezet jelenlegi megítélése a vállalatok véleménye szerint enyhe mértékben kedvezőtlenebb, mint augusztusban volt. A várható üzleti helyzettel kapcsolatos kilátások valamivel optimistábbak az előző hónaphoz képest. Az üzleti helyzet és a várakozások alakulása közötti rést mérő, a GVI által számított aszinkronitási mutató értéke jelentősen nőtt szeptemberben, így jelenleg az üzleti bizalmi indexet az előző hónaphoz képest nagyobb mértékű bizonytalanság jellemzi.

(Forrás: Ifo, <http://www.cesifo-group.de>)

A francia statisztikai hivatal (INSEE) felmérése alapján a 2015 szeptemberében megkérdezett vállalatvezetők véleménye szerint a francia ipari konjunktúra helyzete javult az előző hónaphoz képest. Az INSEE üzleti bizalmi indexe 1 ponttal nőtt, az értéke így a hosszú távú átlagos értéke (100) felett alakul és elérte a 2011 augusztusa óta mért legmagasabb értéket. A gazdasági fordulópontmutató értéke nőtt, és továbbra is a kedvező rövid távú gazdasági helyzetet jelző zónában van. Az elmúlt időszak termelés egyenlegmutatója szeptemberben 3 pontos növekedést produkált, így továbbra is a hosszú távú átlaga fölött alakul. A vállalatvezetők egyéni üzletmenetre vonatkozó prognózisának egyenleg-mutatója egyre növekvő optimizmusra utal, ugyanis az augusztusi szintjéhez képest 6 ponttal növekedett, ezzel elérte a 2011 júliusa óta mért legmagasabb értéket. Az általános kilátásokat jellemző index – mely a válaszadók ipari aktivitásra vonatkozó véleményét összegezve tükrözi – tovább növekedett (+4 pont), értéke a 2011 júliusa óta eltelt időszak legmagasabb, valamint a mutató hosszú távú átlagánál jelentős mértékben magasabb.

(Forrás: INSEE, <http://www.insee.fr>)

Írták: Limbek Zsófia (gyakornok, GVI)
Verba Zoltán (elemző, GVI)
Kompaktor Emília
Publikáció esetén kérjük, hogy elemzésünkre az
alábbiak szerint hivatkozzon:
MKIK GVI: Gazdasági Havi Tájékoztató,
2015 / szeptember, Budapest,
2015-10-07

zskutató Nonprofit Kft.; 1034 I
(1)235-07-13; e-mail: gvi@gvi.hu

gyvezető igazgató: Dr. Tóth István János